

KOBİ'lere 1.5 milyon Euro hibe

İstanbul Sanayi Odası, koordinatörü olduğu Avrupa Birliği **Ufuk 2020** Programı kapsamında 8 ülkeden 11 ortakla hayata geçirilen yaklaşık 5 milyon Euro hibe destekli **MIND4MACHINES** projesi ile Endüstri 4.0 alanında akıllı dijital çözümler üreten KOBİ ve start-upların inovasyon çalışmalarına finansal destek sağlamayı planlıyor.

ISO, proje kapsamında öncelikle geçen yıl **ISO** Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**'ın ev sahipliğinde TÜBİTAK Başkanı Prof.Dr. Hasan Mandal ve ortak kurumların temsilcileri ile paydaşların katılımıyla başlangıç toplantısı yaptı.

Toplantıda, **sanayinin** dijitalleşmesinin sürdürülebilir büyümeyi doğrudan etkilediği ve **MIND4MACHINES** projesinin bu hedefi destekleyen önemli bir unsur olacağı vurgulandı.

Sanayiciler, nitelikli ve sürdürülebilir üretim için Ankara'ya gitti

İSO Yönetimi, dört Bakanlığı ziyaret etti: İstanbul Sanayi Odası (İSO) Yönetimi, Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan** başkanlığında bir heyetle; sanayinin ihracata dayalı, sürdürülebilir ve nitelikli üretimi için yapılması gerekenleri paylaşmak üzere Ankara'ya gitti. Yeni İSO Yönetimi dört bakanlığı, TBMM Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu'nu ve TOBB'u ziyaret ederek sanayinin gündemini, yaşanan sorunları ve çözüme ilişkin önerilerini paylaştı.

Ankara'da sırasıyla Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mustafa Varank, Hazine ve Maliye Bakanı Dr. Nureddin Nebati, Ticaret Bakanı Dr. Mehmet Muş ve Milli Eğitim Bakanı Mahmut Özer'i makamlarında ziyaret eden İSO Yönetimi, sanayinin gündemindeki en önemli konuları, ilgili bakanlıklarla paylaştı. Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Başkanı Ziya Altunyaldız ile de bir araya gelen İSO Yönetimi, sanayi üretiminin önünün açılabilmesi için gerekli yasal düzenlemeler konusunda fikir alışverişinde bulundu.

TOBB Başkanı **Rifat Hisarcıklıoğlu**'na da nezaket ziyaretinde bulunan İSO Heyetinde; İSO Yönetim Kurulu

Başkanı **Erdal Bahçivan** ile birlikte İSO Yönetim Kurulu Başkan Yardımcıları; **Irfan Özhamaratlı**, **Cemal Keleş**, İSO Yönetim Kurulu Üyeleri; **Sultan Tepe** (Sayman), **Kemal Akar**, **Vehbi Canpolat**, **Celal Kaya**, **Hüseyin Çetin**, Dr. **Faruk Sarı** ve **Murat Çökmez** yer aldı.

İSO Yönetimi, Sanayi ve Teknoloji Bakanı'nı ziyaretinde Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası'nın güçlendirilerek yatırım kredileri için ana kurum haline gelmesi, Türkiye'de çip endüstrisinin kurulması, yeşil dönüşüm için teşvik modeli, Hazine ve Maliye Bakanı'nı ziyaretinde finansmana kolay erişim için Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası, Türk Eximbank ve kamu bankalarının sermaye yapılarının güçlendirilmesi, enflasyon muhasebesinin uygulanması, Ticaret Bakanı'nı ziyaretinde Gümrük Birliği'nin revizyonu ve özellikle sürdürülebilirlik fonlarından Türkiye'nin de etkin bir şekilde yararlanmasının sağlanması ve Milli Eğitim Bakanı'nı ziyaretinde de özellikle mesleki eğitim alanında yaşanan gelişmeler ve yapılan çalışmalar gibi pek çok konu başlığında sorun ve görüşlerini aktardı.

İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye İmalat Satınalma Yöneticileri Endeksi (PMI) anketinin aralık ayı sonuçları açıklandı. Eşik değer olan 50,0'nin üzerinde ölçülen tüm rakamların sektörde iyileşmeye işaret ettiği anket sonuçlarına göre, kasımda 45,7 olan manşet PMI aralıkta 48,1'e yükseldi. Söz konusu rakam faaliyet koşullarındaki yavaşlamanın sürdüğünü göstereceğinden bu yana en yüksek düzeyde ger-

çekleşti. Talep tarafında iyileşme belirtilerinin görüldüğü aralık ayında, toplam yeni siparişlerdeki azalma yaklaşık bir yıllık dönemin en düşük hızında meydana geldi. Diğer taraftan bazı anket katılımcıları enflasyonist baskıların talebi olumsuz etkilemeye devam ettiğini belirtti. Küresel piyasalardaki zayıflık, yeni ihracat siparişlerinin toplam yeni siparişlerden daha yüksek oranda yavaşlamasına yol açtı.

İSO Türkiye İmalat PMI aralıkta 48,1'e yükseldi

İSTANBUL Sanayi Odası (İSO) Türkiye İmalat Satınalma Yöneticileri Endeksi (PMI), aralıkta 48,1'e yükseldi.

İSO Türkiye İmalat PMI anketinin aralık ayı sonuçları açıklandı.

Eşik değer olan 50,0'nin üzerinde ölçülen tüm rakamların sektörde iyileşmeye işaret ettiği anket sonuçlarına göre, kasım ayında 45,7 olan manşet PMI, aralıkta 48,1'e yükseldi.

Söz konusu rakam, faaliyet koşullarındaki yavaşlamanın sürdüğüne işaret etse de hazirandan bu yana en yüksek düzeyde gerçekleşti ve sektör performansında zayıflamanın ılımlı düzeyde olduğunu gösterdi.

Talep tarafında iyileşme belirtilerinin görüldüğü aralık ayında, toplam yeni siparişlerdeki azalma yaklaşık bir yıllık dönemin en düşük hızında gerçekleşti. Diğer taraftan, bazı anket katılımcıları, enflasyonist baskıların talebi olumsuz etkilemeye devam ettiğini belirtti. Küresel piyasalardaki zayıflık, yeni ihracat siparişlerinin toplam yeni siparişlerden daha yüksek oranda yavaşlamasına yol açtı.

Aralıkta imalat **sanayi** sektörünün üretimindeki düşüş hız keserek Şubat 2022'den beri en ılımlı düzeyde kaydedildi. Benzer şekilde, girdi alımları, kasım ayına kıyasla çok daha düşük bir azalma gösterdi. Söz konusu iyileşme belirtileri, istihdamın üst üste ikinci ay genişlemesinde de rol oynadı. İstihdam düzeyindeki artış son 10 ayın yüksek hızında gerçekleşti.

Kasımda son 3 yılın en düşük düzeyine gireleyen girdi maliyetleri enflasyonu aralıkta da nispeten hafif seyretti. Buna bağlı olarak, nihai ürün fiyatlarında da artış bir önceki anket dönemi ile aynı hızda gerçekleşti ve enflasyon, yılın ilk dönemlerine göre çok daha düşük oranda kaydedildi.

Yine kasım ayında olduğu gibi tedarikçilerin teslim süreleri yılın son ayında da anket tarihinin rekoruna yakın bir iyileşme sergiledi. Anket katılımcılarına göre bu durum, zayıf girdi talebinin yanı sıra limanlardaki aksamların azalmasından kaynaklandı. Son olarak, nihai ürün stoklarında üst üste sekizinci artışla birlikte anket tarihinin en uzun genişleme dönemi gerçekleşti. Ancak aralık ayındaki artış çok hafif düzeyde kaydedildi. /AA

GÜNCEL

TÜRKİYE EKONOMİSİ 2022 YILINDA BİRÇOK CEPHEDE SAVAŞTI

Ekonomist Fatma Acar Ünlü, küresel salgının etkilerini halen hissettirdiği, Ukrayna – Rusya arasındaki savaş durumunun doruk noktasına ulaştığı 2022 yılının ekonomik verileri doğrultusunda hem ülkemizin ekonomik durumuna hem de çelik sektörüne yakından baktı.

Ekonomik Büyüme Cephesi

Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezinin (BETAM) verilerine göre; Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH), 2022 yılının ikinci çeyreğinde %7,6 oranında büyüme kaydetti. GSYH göstergeleri ile yapılan hesaplamalara göre, Türkiye ekonomisinin 2022 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine kıyasla %4,2 oranında büyümesi bekleniyor. 2021 yılında tahmini %10,0 olan büyüme hızının, politika belirsizlikleri, özel tüketim ve yatırımların baskılanması sebebiyle 2022 yılında %2'ye düşmesi, 2023 yılında ise tahmini %3 olarak gerçekleşeceği tahmin ediliyor.

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ise Türkiye'nin 2022 büyüme tahminini yükseltti. OECD, Türkiye ekonomisine yönelik büyüme beklentisini %3,7'den %5,4'e revize etti. Ukrayna – Rusya savaşının etkilerine doğrudan maruz kalan Euro Bölgesi'ne yönelik bu yıl için büyüme tahminini %2,6'dan %3,1'e yükselten örgüt, 2023 büyüme tahminini ise %1,6'dan %0,3'e indirdi.

Uluslararası Para Fonu (IMF), Türkiye ekonomisi için %3,3'lük büyüme tahminini değiştirmeyen, küresel ekonomik büyüme tahminini %4,9'dan %4,4'e düşürdü. Fitch'in Türkiye ekonomisine ilişkin değerlendirmelerinin de yer aldığı raporda, Türkiye ekonomisinin bu yıl %5,2, 2023 ve 2024'te %2,9 oranında büyümesinin beklendiği kaydedildi. Türkiye ekonomisinin, artan yurt içi makroekonomik ve finansal zorlukların büyümeyi yavaşlatması nedeniyle 2022 yılında çok daha düşük bir hızda büyümesi beklenmekte.

Yaşadığımız Gerçek... Enflasyon Cephesi

Ulusal ve küresel ekonominin gündemdeki temel sorunlardan biri enflasyon. Enflasyonun yüksek seyretmesinin arkasında iki temel sebep var; bunlardan birincisi, fiyatların daha da artacağı beklentisinin talebi canlı tutması ve bu durumun fiyatları yukarı yönlü baskılaması. Bu talep artışının da üreticiyi fiyat artırma yönünde teşvik etmesi.

İkinci sebep ise imalat sektörünün en önemli girdi kalemlerinden biri olan enerji ürünlerinin dünya çapında

fiyatlarının yükselmesi ve sonucunda maliyet artışlarına neden olması. Bu artışlar ister istemez nihai mal ve hizmet fiyatlarına da yansıtılıyor.

Para politikası ayarlarında sıklıkla yapılan değişiklikler ve geçtiğimiz eylül ayından bu yana gerçekleştirilen bir dizi faiz indirimi, Türk lirasının tarihteki en düşük seviyelere inmesine ve enflasyonun rekor seviyelere yükselmesine yol açtı.

Merkez Bankasının 2022 yılı dördüncü enflasyon raporu sunumunda, enflasyon tahmininin yukarı yönlü revize edildiği, temmuz ayında yapılan yıl sonu tahmininin % 60,4 iken % 65,2'ye çıkarıldığı ifade edildi. Raporda, enflasyonu düşürmek için nasıl bir politika izlendiğine dair somut ifadeler yer almadı.

Türkiye İstatistik Kurumuna (TÜİK) göre ekim ayında aylık enflasyon %3,54 olarak gerçekleşirken yıllık enflasyon ise %85'i aşmış durumda. Maalesef enflasyonda yavaşlama gibi bir durum söz konusu değil.

Tüketici enflasyonunun detaylarına bakıldığında düşük gelirli grupların harcamalarında daha yüksek pay tutan mal ve hizmet gruplarında yaşanan enflasyonun açıklanandan daha fazla olduğu görülmekte.

Gıdadaki fiyat artışına biraz daha detaylı bakarsak, ekmeğin fiyatları son bir yılda %107, süt ürünleri ve yumurta %111 yemelik yağlar ise %99 oranında arttı. Elektrik, doğal gaz gibi enerji fiyatlarında artış yıllık %117 oldu. Ekimden ekime son bir yılda doğal gaza %162, elektriğe %101 zam geldi. Bu zamlar geçmiş ayların enflasyonuna yansımış olsa da faturanın etkisi kış aylarında ortaya çıkacaktır. TÜİK verilerine göre, kira artış oranının yıllık %41 ile sınırlı kalması da dikkat çeken bir yüzde. Gerçekte ise bu oranın çok daha fazla olduğu malumunuz.

Enerji fiyatlarından dolayı ithalattaki artış ve enflasyon oranının yüksek seyretmesi döviz kuru üzerinde ayrıca baskı oluşturmaktadır. Üretici Fiyat Enflasyonu (Y-ÜFE) verileri gelecek dönemde enflasyonun yüksek seyretmeye devam edeceğinin

bir göstergesi niteliğinde. Ekim ayında aylık %7,83, yıllık %157,7 olarak gerçekleşen ÜFE zaman içerisinde katlanarak Tüketici Fiyat Endeksi'ne (TÜFE) de yansımaktadır.

Kasım ve aralık ayları verileri açıklandığında, gelecek olan rakamlar yıllık enflasyonun baz etkisiyle bir miktar gerileyeceğini gösterecek olsa da bu durum fiyatların düşeceği anlamına gelmemekte sadece enflasyonun artış hızının yavaşlayacağı anlamına gelmektedir.

Yüksek Risk... CDS Cephesi

1 Ekim 2022 itibarıyla; uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Standard & Poors (S&P) Türkiye'nin kredi notunu B+'dan B'ye düşürdüğünü açıkladı. Bloomberg'in haberine göre bu notla Türkiye'nin kredi notunu yatırım yapılamaz olarak nitelendirilen S&P, böylece Türkiye'yi Moğolistan ve Mısır'la aynı seviyeye çekti. S&P, bu kararına gerekçe olarak çok gevşek olan para politikasını gösterdi. Kurum yaptığı açıklamada Türkiye'deki yetkililerin "2023 seçimleri öncesinde büyümeyi mali ve parasal istikrara tercih ettiğini" aktardı. Açıklanan kararda "Küresel olarak mali koşullar sıklaşırken faizlerin indirilmesinin TL'ye olan güvenin azalmasına yol açtığı." aktarıldı. TL'deki daha fazla değer kaybının ise Türkiye'nin mali istikrarı ve kamu maliyesi için olumsuz etkilerinin olacağı vurgulandı.

Türkiye, yalnızca ekonomik açıdan değil sosyal ve siyasal açıdan da yüksek riskli bir ülke. Risklerin yüksekliğini ölçmekte kullandığımız iki ölçü var; ilki kredi ölçüm kuruluşlarının yaptığı ülke kredi değerlemesi ve buna göre verdikleri notlar. İkinci ölçü ise CDS (Credit Default Swap) primi. CDS primi ülkenin borçlanma kâğıtlarının maliyetini belirliyor. Risk ne kadar yüksekse faiz de o kadar yüksek oluyor. Türkiye'nin beş yıllık kredi temerrüt takası (CDS) primleri yıl içerisinde 900'ü aşarak 2008 sonrası en yüksek seviyeye ulaştı. CDS değerinin artması yatırımcılar gözünde temerrüde düşme olasılığının önemli ölçüde yükseldiğini gösteriyor Bu durum ekonomimiz açısından ciddi bir kırılganlığı teyit etmekte.

Merkezi Yönetim Borç Stoku Cephesi

Hazine ve Maliye Bakanlığının verilerine göre; Eylül 2022 itibarıyla, döviz – faiz borç yapısı, döviz cinsi %65,7, TL cinsi sabit faizli %16,7, TL cinsi değişken faizli %6,9, TÜFE'ye endeksli %10,8 olarak uygulanmakta. TÜFE endeksli ve döviz cinsi Devlet İç Borçlanma Senetlerinin (DİBS) ulaştığı hacmin sonucunda borç servisi (anapara ve faiz ödemesi) taşınamaz boyuta ulaştı.

2022 yılı sona ererken Hazine ve Maliye Bakanlığının iç borç servisi ise sürdürülemez halde. Kasım ayında 31,2 milyar TL'lik iç borç servisi için 57 milyar TL yeni iç borç bulunması ayrıca aralık ayı için ise 24,2 milyar TL'lik iç borç servisi için 49,4 milyar TL yeni borç alınması gerekmektedir.

Satın Alma Yöneticileri Endeksi Cephesi

Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI - Purchasing Manager Index), pazar payı yüksek şirketlerin satın alma yöneticileri arasında yapılan aylık anketlerden elde edilen ekonomik göstergelerdir. Bu şekilde, imalat, inşaat ve hizmet sektörlerindeki mal ve hizmet satın alma eğilimleri ve büyüme öngörülere öğrenilmiş olur. Dolayısıyla ülkelerin büyüme

tahminlerine ışık tutan, küresel anlamda da en fazla güvenilen endekslerden biridir. Beş ayrı endeksin ağırlıklandırılması yoluyla hesaplanan birleşik bir endekstir.

Üretim hacmi, yeni siparişler, stok düzeyleri, tedarikçilerin teslim süreleri ve istihdam seviyesi sonuca etki eden alt kırılımlardır. Ankete katılanlara; bu parametrelerin geçmiş dönemde hangi yönde geliştiği ve bir sonraki dönemde nasıl gelişmesinin beklendiği sorulmaktadır. Sonuçlar; olumlu olumsuz veya nötr şeklinde verilen üç farklı cevapla şekillenir. PMI verisinde eşik değer 50 olarak kabul edilir. Bu değer altındaki herhangi bir değer küçülmeyi, üzerinde olması ise büyüme gerçekleşeceğine işaret eder. Eğer endeks 3-4 ay boyunca 42 puanın altında seyrediyorsa resesyona girileceğini gösterir. **PMI Endeksi** 2015 yılından itibaren **Istanbul Sanayi Odası (İSO)** ve Markit Economics iş birliği ile hazırlanmakta ve aylık bazda açıklanmaktadır.

Istanbul Sanayi Odası Türkiye İmalat **PMI Endeksi**, Ekim 2022'de 46,4'e geriledi. Manşet PMI üst üste sekizinci ay eşik değer 50'nin altında kalarak sektörün performansında sert yavaşlamaya işaret etti. Bu yavaşlama Mayıs 2020'den bu yana en belirgin düzeyde gerçekleşti.

En sert ivme kayıpları tekstil, metalik olmayan mineral ürünler ile giyim ve deri ürünleri sektörlerinde gerçekleşti. 10 sektörün sekizinde üretim azaldı. Dört sektörde istihdam artış kaydetti artışın en güçlü olduğu sektör makina ve metal ürünleri oldu. Girdi fiyatları enflasyonu yalnızca kimyasal, plastik ve kauçuk sektöründe yükseldi.

Benzer şekilde yeni ihracat siparişleri de gözle görülür bir şekilde yavaşladı. Talepteki zayıflık, üretim tarafını da etkiledi. Bununla birlikte, üretimdeki yavaşlama mayıs ayından bu yana en ılımlı düzeyde ölçüldü. Ekim ayında imalatçılar yeni siparişlerdeki yavaşlamayı satın alma faaliyetlerine ve çalışan sayılarına da yansıtı. İstihdamda Mayıs 2020'den bu yana en belirgin azalma gerçekleşti. Girdi maliyetlerindeki yükseliş büyük ölçüde para birimindeki zayıflıktan kaynaklanırken enerji ve ham madde fiyatlarında da artış bildirildi. Firmaların girdi maliyetlerindeki artışı müşterilere yansıtılmalarıyla birlikte nihai ürün fiyatları da yükseldi.

ABD Merkez Bankası (FED) ve İngiltere'de yapılan 75 baz puanlık faiz artışını dikkate aldığımızda, ihracat performansımızın kötüleşeceği öngörülmekte. Çünkü ABD ve İngiltere bizim ihracatımızda önemli paylara sahip iki ülke. İhracatta beklenen olumlu sonuçların ortaya çıkmayacağı öngörülen bir dönemde yüksek enflasyona yol açan politikalarda ısrar etmek anlamsızdır.

Sanayi Üretimi Endeksi Cephesi

Sanayi üretim endeksinde yıllık üretim göstergeleri azalırken yıl sonu için yatırım malları ithalatı ve kamu yatırım harcamalarının ise artacağı tahmin edilmekte. Yıllık bazda da üretim göstergelerinde azalış beklentisi dikkat çekmektedir. Ticari krediler ve ticari kredi kartlarında güçlü azalışlar beklerken, yatırım mali ithalatı, stok seviyeleri ve kamu yatırım harcamalarında artış sinyalleri görülüyor. Geçen yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında hizmet sektörüne olan talebin durgunlaşması dikkat çekerken

GÜNCEL

perakende sektörü fiyat beklentilerinde artış sürmekte.

TÜİK verilene göre; sanayi üretimi yıllık %1,0 arttı. Sanayinin alt sektörleri (2015=100 referans yılı) incelendiğinde, 2022 yılı Ağustos ayında madencilik ve taş ocakçılığı sektörü endeksi bir önceki yılın aynı ayına göre %12,4 azaldı, imalat sanayi sektörü endeksi %2,2 arttı. Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi ise %3,5 azaldı.

Dış Ticaret Cephesi

Türkiye ekonomisinin geçmişten gelen en büyük sorunu açık vermeden büyüyememesidir. Ekonomimiz ancak bütçe açığı ya da cari açık vererek büyüyebiliyor. Türkiye aslında dünyadaki birçok ekonomi gibi ikiz açık (bütçe açığı ve cari açık) veren bir ekonomiye sahip. Ancak küresel çapta siyasi askeri ve ekonomik gelişmeler çerçevesinde uluslararası piyasalardaki belirsizlik ortamı, iyimser olmayan beklentiler enerjisi ve emtia fiyatlarında yukarı yönlü dalgalanmalara yol açarak ithalatımızın da artmasına yol açtı.

2022 yılı Ocak-Ekim döneminde geçen yılın aynı dönemine göre (TÜİK);

- İhracat, %15,4 oranında artarak 209 milyar 450 milyon dolar,
- İthalat, %39,5 oranında artarak 300 milyar 553 milyon dolar,
- Dış ticaret hacmi, %28,5 oranında artarak 510 milyar 3 milyon dolar olarak gerçekleşti.

Son iki çeyrekte ekonomik büyümenin bileşenlerine baktığımız zaman bunun önemli bir bölümünün ihracat kaynaklı olduğu görülmekte. 2022 ilk yarısında ihracat rakamlarımızın güçlü gelmesinin temel sebebi "düşük faiz, zayıf kur" politikasından ziyade, küresel salgın sonrası normalleşen Avrupa büyümesinin güçlenmesiydi. Ancak yılın ikinci yarısında faizler daha aşağı çekilse de Ukrayna-Rusya savaşı sonrası ciddi bir resesyonla karşı karşıya olan Avrupa'ya yapılacak ihracatı canlandırabilme olasılığımız düşük. Önem atfedilen ihracat rakamında 2022 yılının ilk 10 ayında artış olduğu görülmekle birlikte uygulanan politika sonuçlarını vermeye başladı. Ancak TÜİK'in açıkladığı verilerin devamında yer alan ithalat kalemine bakıldığında durum hiç de öngörülmediği gibi gerçekleşmeyebilir. 10 aylık karşılaştırmalarla dış ticaret açığı neredeyse üç katına çıkmış fakat ekonomide üç kat büyüme kaydedilmemiştir ve bu açık sürdürülebilir değildir. Ödemeler dengesinde gösterilen Net Hata Noksan Kalemi, yani kaynağı tespit edilemeyen para girişi 24 milyar doların üzerine çıkarak cumhuriyet tarihinin rekorunu kırmış durumdadır. Olası bir finansal krizi öteleyen bu paranın nereden geldiği tartışması devam etmektedir.

İşsizlik Cephesi

Resmî işsizlik oranı, bilgilerinin toplandığı son dört haftada işsiz olup da iş arama kaynaklarına başvuranların işsiz olarak değerlendirilmesiyle oluşan bir yüzde. Yani son dört haftada iş arayışında bulunmayan işsizler, işsiz olarak görülüyor. Bu insanların da dâhil edilmesi durumunda geniş işsizlik oranı oluşuyor ki bu oran da %27 dolaylarında. Söz konusu sorunun çözüm yolu büyük ölçüde riskleri düşürüp doğrudan

yabancı sermaye yatırımlarını Türkiye'ye çekerek üretimi ve ihracatı artırmaktan geçiyor.

İş gücü İstatistikleri (Eylül 2022)

Hanehalkı İş Gücü Araştırması sonuçlarına göre; 15 ve daha yukarı yaştaki kişilerde işsiz sayısı 2022 yılı Eylül ayında bir önceki aya göre 120 bin kişi artarak 3 milyon 482 bin kişi oldu. İşsizlik oranı ise 0,3 puanlık artış ile %10,1 seviyesinde gerçekleşti. İşsizlik oranı erkeklerde %8,8 iken kadınlarda %12,8 olarak tahmin edildi.

İstihdam edilenlerin sayısı 2022 yılı Eylül ayında bir önceki aya göre 54 bin kişi azalarak 30 milyon 867 bin kişi, istihdam oranı ise 0,1 puanlık azalış ile %47,6 oldu. Bu oran erkeklerde %65,0 iken kadınlarda %30,6 olarak gerçekleşti.

İş gücü 2022 yılı Eylül ayında bir önceki aya göre 67 bin kişi artarak 34 milyon 349 bin kişi, iş gücüne katılma oranı değişim göstermeyerek %52,9 olarak gerçekleşti. İş gücüne katılma oranı erkeklerde %71,3 kadınlarda ise %35,0 oldu. 15-24 yaş grubunu kapsayan genç nüfusta işsizlik oranı bir önceki aya göre 1,2 puanlık artış ile %19,6 oldu. Bu yaş grubunda işsizlik oranı; erkeklerde %16,5, kadınlarda ise %25,4 olarak tahmin edildi.

Rezervler Cephesi

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) toplam rezervleri 14 Ekim haftasında bir önceki haftaya göre 2 milyar 50 milyon dolar arttı ve 116 milyar 26 milyon dolar ile yılın en yüksek seviyesine çıktı. TCMB tarafından Haftalık Para ve Banka İstatistikleri yayımlandı.

TCMB'nin verilerine göre;

- ✓ TCMB'nin 22 Ekim 2022 tarihli net rezervleri yılbaşına göre ise 112 milyar 422 milyon dolar azaldı.
- ✓ Swap hariç net rezervlerin yılbaşı ile kıyaslandığında 138 milyar 50 milyon dolar azaldığı görüldü.
- ✓ Net altın varlıkları yılbaşından bu yana 221 milyar 928 milyon dolar azalarak 305 milyar 24,5 milyon dolar oldu.
- ✓ Net döviz varlıkları yılbaşından itibaren ise 109 milyar 57 milyon dolar artarak - 172 milyar 60 milyon dolar oldu.
- ✓ Bilanço içi ve bilanço dışı toplam yükümlülükler ise yılbaşına göre de 343 milyar 48.22 milyon dolar artarak 173 milyar 82 milyon dolar seviyesine çıktı.
- ✓ SWAP işlemlerinin brüt rezervlere oranı ise %63.05 oldu.

Merkez Bankasının yabancı para mevduattan Türk lirası mevduata dönüşümü desteklemek amacıyla Aralık 2021'de başlattığı liralama stratejisi ve KKM sayesinde banka bilançolarındaki Türk lirası payı artarken, döviz mevduatlarının payı 11 puan azaldı. Yılbaşında %64,5 olan toplam bankacılık sektörü mevduatı içindeki döviz payı 21 Ekim 2022 tarihi itibarıyla %53,1'e geriledi.

Döviz Cephesi

Döviz kurları hakkında yazdığınızda kendinizi tekrar etme

durumu yaşıyor. Hep aynı cümleleri kurmak zorunda kalıyorsunuz. Çünkü kurların yükseliyor olması gerçeği yüzünden değişmeyen bir durum ortaya çıkıyor.

Kur, mayıs ayı başından beri istikrarlı bir şekilde yükseliyor. Mevcut ekonomik göstergelerin dövizin yükselmeye devam edeceğini işaret ettiğini bilmek için az biraz ekonomi bilgisi yeterli. Enflasyonun %85,5 olduğu bir zamanda mevduat faizleri %18 civarında olursa, kimse TL'de kalmak istemez. Önümüzdeki bir yıl içerisinde çevrilmesi gereken dış borcun oldukça yüksek olması, yurt dışında faizlerin yükseldiği ve yeni krediye ulaşmanın ülkenin risk priminin yüksek olmasından dolayı maliyetli olduğu bir dönemde borcu çevirmek zorunda olanlar için dolar gerekmektedir. Ayrıca, tüm veriler dış ticaret açığının hızla artmaya devam ettiğini göstermekle birlikte ihracatın ithalatı karşılama oranının eldeki dövizle mümkün olmadığı da bilinmekte. Dolayısıyla dövizle olan talep artmakta.

Ekonominin döviz ihtiyacı artarken, mevcut kur ve ekonomi politikaları her geçen gün daha çok sorgulanmakta. Piyasalar kamu kontrollü olarak tanımladıkları kur politikasında artan enerji maliyetleri, yükselen cari açık ile döviz dengesinin orta ve uzun vadede nasıl sağlanacağına yönelik endişe duyuyorlar.

Son yıllarda düşük faizli finansman olanağı bulanlar dövizle yöneldi. Netice itibarı ile düşük faizli finansmanın doğru kanala yönlenebilmesi, yani söz konusu kredilerin döviz talebine dönüşmemesi ve reel yatırım kanalına yönlendirilmesi için belli bir miktar yabancı para portföyüne sahip şirketlerin Türk lirası cinsinden krediye ulaşmasının zorlaştırılmasına yönelik birtakım kararlar alındı.

Türk lirası cinsinden varlıklara yatırımı cazip hale getirmek Türk lirası cinsinden açılan vadeli mevduat hesaplarından elde edilen faiz geliri için stopaj desteği, kur korumalı mevduat ve bankaların yabancı para mevduatlarının %5'i kadar da düşük faizli tahvil olarak, Hazine'ye borç vermeleri yani bir başka ifadeyle bilançolarında daha fazla devlet tahvil bulundurmaları gibi enstrümanlar uygulamaya konuldu. Tüm bunlar makroekonomik göstergeler ve yüksek enflasyon oranları dikkate alındığında finansal risk ve kırılganlık anlamına geliyor.

Faiz Cephesi

Merkez Bankası Para Politikası Kurulu toplantısından sonra yapılan açıklamada, Merkez Bankasının ekim ayı faiz kararı Aralık 2021'den itibaren sabit tutulan ve ağustos ile eylül aylarında 100 baz puan düşürülen politika faizi, 2022 Ekim ayında da 150 baz puan düşürülerek %12' den %10,5'e indirilmesi şeklinde gerçekleşti. Geçen yılın son çeyreğinde politika faizinin 5 puan düşürülmesini takiben geçen yıl eylülde faiz indirimi başlamıştı. Yılın ilk yedi ayında %14 olarak uygulanan faiz geçen ay %13'e indirilmişti. Faiz son olarak bir puan daha aşağı çekilerek %12'ye düşürüldü. Global enflasyona karşı sene başından beri en az 75 merkez bankası faiz artışına giderken, TCMB'nin adı dünyada en negatif reel faiz veren merkez bankası olarak geçmekte.

Geçtiğimiz aylarda Hazine ve Maliye Bakanı "enflasyonla büyümenin" bir siyasi tercih olduğunu dile getirdi. "Ekonominin

büyüyebilmesi için borçlanma faizlerinin azalması lazım. O halde Merkez Bankası politika faizini düşürürse kredi faizleri iner, daha rahat borçlanma, daha çok harcama, daha çok yatırım, daha çok istihdam olarak geri döner." şeklinde bir politika öngörüldü. Artan talep nedeniyle oluşan enflasyonist baskıları büyümenin bedeli olarak kabul ederek yola devam edilmekte. Ancak ekonomik dinamikler böyle işlememekte. Politika faizi düşse de orta ve uzun vadede artan enflasyonist beklentiler ve risk primi nedeniyle piyasa faizlerinin arttığı bir dönemden geçiyoruz.

ÇELİĞE HÜKMEDEMLER

Ekonomik kalkınma için önemli sektörlerin başında gelen demir – çelik sektörü, küresel konjonktürlere, ekonomik-siyasi gelişmelere ve diğer büyük üretici ülkelerin aksiyonlarına oldukça duyarlı bir sektör. Bu nedenle günümüzde olduğu gibi benzer iniş çıkışlar gelecekte de yaşanacak. Söz konusu dalgalanmalara rağmen önemli olan, orta ve uzun vadede değişen şartlara uyum sağlayarak ülkemizin çelik sektörü açısından sürdürülebilir büyümeye devam edebilmesi. Küresel olarak salgın sonrası ekonomik büyümedeki zayıflamayla birlikte demir çelik talebinin daralacağı beklentileri gerçekleşmedi. Fiyatlardaki sert düşüşlerle karşılaşmasına rağmen sektör hem Türkiye'de hem de dünya genelinde toparlanmasını sürdürdü.

Çelik Sektöründe Arz - Talep

Çeliğe olan talep ve çelikteki üretim artışı stratejik bir öneme sahip. Çelik sektörünün öncelikle imalat ve savunma sanayi enerji, elektronik, gemi inşaat sektörleri gibi hemen her alana ham madde sağlaması, üretimin ve ekonominin devamlılığı açısından büyük önem arz ediyor. Çelik sektörü, ekonomilerin gidişatına ve büyümeye dair önemli ipuçları veren temel alanlardan biri.

Sektör, 2022 yılında hem yurt içi ve hem de yurt dışından gelen yüksek talep nedeniyle canlılık yaşadı. Özellikle Rusya'nın Ukrayna'yı işgali sonucu Rusya'ya uygulanan yaptırımlar nedeniyle Avrupa'nın Türkiye çelik üretimine olan talebi artış gösterdi. İlk altı ayda çelik fiyatlarında yaşanan yükseliş ile beraber Türkiye'nin çelik ihracatı geçen yılın aynı dönemine göre %25-30 civarında arttı.

Elektrik enerjisi ve doğal gaz fiyatlarının son bir yıl içerisinde yaklaşık dört kat artış göstermesi ve ağır sanayi sektörlerine daha yüksek doğal gaz fiyatı uygulanması gibi sebeplerle çelik sektörümüzün, toplam maliyetleri içerisinde elektrik doğal gaz gibi enerji girdi payının %30 seviyesine ulaşması ve maliyetlerin artması ise sektörün piyasalardaki rekabet gücünün gerilemesine yol açtı.

Çelik İhracatı: Türkiye 2021 yılında ihracatta büyüme performansı yakaladı. Çin'in, kendi iç pazarındaki talebi karşılamaya yönelmesi ile Türkiye'nin Uzak Doğu ve Asya pazarlarına yönelik ihracatında önemli artışlar yaşandı.

2022 Eylül ayında çelik ürünleri ihracatı,

- ✓ Miktar yönünden %31,2 oranında azalışla 1,4 milyon ton,
- ✓ Değer yönünden ise %42,1 azalışla 1,1 milyar dolar oldu.

GÜNCEL

İlk 9 ayında ihracat bir önceki yılın aynı dönemine göre,

- ✓ Miktar itibarıyla %15 azalışla 12,5 milyon ton,
- ✓ Değer itibarıyla %0,2 artışla 11,7 milyar dolar seviyesinde gerçekleşti.

Çelik ithalatı: Türkiye, dünya çelik üretiminde önemli bir noktada bulunup ihracat rakamlarında pozitif bir tablo çizmesine rağmen sektördeki ithalatçı konumunu da terk edememekte. Çelik üretiminde büyük önem taşıyan demir cevheri, kömür ve hurda gibi ham maddelerin yerli kaynaklardan sağlanamaması Türkiye'nin ithalata olan bağımlılığını artıran etmenler olarak karşımıza çıkıyor. Türkiye demir – çelik sektörünün ham madde olarak kullandığı demir cevheri ile hurdanın %70'ine yakını ithalat ile karşılanırken taş kömürünün neredeyse tamamı yine dışarıdan sağlanıyor.

2022 Eylül ayında çelik ürünleri ithalatı,

- ✓ Miktar yönünden %0,8 artışla 1,1 milyon ton,
- ✓ Değer yönünden ise, %6,5 azalışla 1,1 milyar dolar seviyesine yükseldi.

İlk 9 ayında ithalat bir önceki yılın aynı dönemine göre,

- ✓ Miktar itibarıyla %5 azalışla 11,3 milyon ton,
- ✓ Değer itibarıyla %17,6 yükselişle 12,4 milyar dolar seviyesinde gerçekleşti.

Çelik Üretimi: 2022 yılının Eylül ayında Türkiye'nin ham çelik üretimi, geçen yılın aynı ayına göre %19 oranında azalışla

2,7 milyon ton olurken, yılın ilk dokuz ayında ise üretim %9,3 oranında azalışla 27,3 milyon ton seviyesinde gerçekleşti.

Çelik Tüketimi: Nihai mamul tüketimi ise geçen yılın aynı ayına göre %3,2 azalışla 2,1 milyon ton, yılın ilk dokuz ayı itibarıyla tüketim ise %5,2 düşüşle 24,1 milyon ton oldu. (Tüm oranlarda ITC Trademap verileri kullanılmıştır.)

SONUÇ

Yaşanan ekonomik gelişmeler sonucunda, çelik sektöründe kapasite kullanım oranı %75'ten, %60'lara geriledi. 2022 yılının son çeyreğinde, üretimde aşağı yönlü hareketlerin devam etmesi beklentiler arasında. Bu kapsamda, çelik sektöründe gözlenen olumsuz gidişata son verilmesine yönelik çok yönlü adımların atılması ve çeşitli tedbirler alınması gerekmektedir. Sanayi sektörlerine, özellikle demir – çelik sektörüne enerji girdisi açısından farklı tarife uygulamasına son verilmesi önem arz ediyor.

Yüksek enflasyon ile büyümenin birlikte olmasının sağlıklı olduğu da tartışılır. 2022 ve 2023 yıllarına ilişkin büyüme görünümünün önündeki riskleri azaltabilmek için kısa vadede ekonomiyi istikrara kavuşturacak ve dikkatleri yeniden Türkiye'nin orta vadedeki büyüme potansiyeline yöneltecek iyi koordine edilmiş para ve maliye politikaları gerekiyor. Ayrıca, Türkiye'nin küresel rekabet gücünü iyileştirme üzerinde çalışması doğrudan yabancı yatırım seviyesini diğer gelişen piyasa ekonomileri ile benzer seviyelere yükseltebilir.

KAYNAKÇA

<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Reel+Sektor+Istatistikleri/Sektor+Bilancolari>

<https://tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/duyurular/basin/2022/duy2022-42>

<https://mb-reserves.github.io>

<https://ticaref.gov.tr/haberler/2022-yili-ekim-ayi-dis-ticaret-verileri#:~:text=2022%20y%C4%B1l%C4%B1%20Ocak-Ekim%20d%C3%B6neminde,3%20milyon%20dolar%20olarak%20g>

<https://www.tbb.org.tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/4>

<https://betam.bahcesehir.edu.tr/wp-content/uploads/2022/10/EkonomikBuyumeTahminler2022M10.pdf>

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Eylul-2022-45655>

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sanayi-Uretim-Endeksi-Agustos-2022-45738>

<https://satinalmadergisi.com/satinalma-yoneticileri-endeksi-pmi-kasim-2022-verileri>

https://tr.tradingview.com/news/reuters.com,2022:newsml_L8N2XV22D:1-oecd-t-rkiye-nin-bu-y-iki-gsyh-b-y-me-tahminini-0-4-puan-y-kseltti-enflasyonun-

<https://home.kpmg/tr/tr/home/gorusler/2022/08/celik-sektorel-bakis.html>

Yazının Kaynakçasında bulunan linklere telefon ve tabletlerinizden ulaşmak için Qr Kodu okutunuz.

İş dünyasından 2023 beklentileri

İTO Başkanı Avdagiç, **İSO Başkanı** Bahçivan, **TÜRSAB** Başkanı Bağlıkaya ve **TÜRİB** Başkanı Kırallı, 2023 yılıyla ilgili iş dünyasının beklentilerini anlattı

Şekib Avdagiç

Az zamanlara büyük işleri sigdırmalıyız

Erdal Bahçivan

Enflasyon en temel mücadele konusu olacak

Firuz Bağlıkaya

Turizmde belirleyici üç temel unsur

Ali Kırallı

2023 yılı işlem hacmi hedefi 90 milyar lira

■ Haberlerin devamı 16 ve 17

İSO Başkanı Bahçivan 2023 öngörülerini paylaştı

İSO Başkanı Bahçivan, "Enflasyon tıpkı 2022'de olduğu gibi 2023 yılında da ekonomimizin en temel mücadele konusu olacak. Olmalı da. Çünkü fiyat istikrarı ve finansal istikrar bir ekonominin bel kemiğidir" dedi.

İstanbul Sanayi Odası (İSO) Başkanı Erdal Bahçivan, "Enflasyon tıpkı 2022'de olduğu gibi 2023 yılında da ekonomimizin en temel mücadele konusu olacak. Olmalı da. Çünkü fiyat istikrarı ve finansal istikrar bir ekonominin bel kemiğidir. Bunun sağlam tutulması gerekir." dedi.

Bahçivan, ihracat pazarlarında, **İSO Türkiye** İhracat İklimi Endeksi'nde net şekilde görüldüğü gibi; yılın sonlarına doğru bir daralma başlasa da **sanayideki** performansın özellikle yatırım motivasyonu anlamında da istihdam anlamında da kendini olumlu yönde göstermeye devam ettiğini belirtti.

Büyümenin miktarından daha ziyade büyümenin kalitesi önemli

İSO Başkanı Bahçivan, enflasyonun tıpkı 2022'de olduğu gibi 2023 yılında da ekonominin en temel mücadele konusu olacağını belirterek, "Olmalı da. Çünkü fiyat istikrarı ve finansal istikrar bir ekonominin bel kemiğidir. Bunun sağlam tutulması gerekir. Enflasyonist bir büyümenin nitelikli ve sürdürülebilir olamayacağını her vesile ile vurguluyoruz. 2023 yılında bu mücadeleyi kazanmalıyız. Çünkü son 20 yıldır elde ettiğimiz kıymetli kazanımlardan, bedeli düşük büyüme olsa dahi vazgeçemeyiz. Çünkü yüksek enflasyon, yüksek büyüme görüşü ülkemizin yararına değil, asla kabul etmemeliyiz." dedi.

Bahçivan, 2023'ün ilk yarısında seçim ekonomisinin uygulanacağı ve sonrasında seçime dönük bir sene olacağı gerçeğini görmezden gelinmeyeceğine dikkati çekerek, bir öngöründe bulunmak için ise seçimler sonrasında nasıl bir ekonomik modelle ilerleyeceğinin görülmesi gerektiğini dile getirdi.

Cumhuriyet'in 100. yılında da büyümenin miktarından daha ziyade büyümenin kalitesinin çok daha önemsenmesi gerektiği vurgulayan Bahçivan, şunları kaydetti:

"Çünkü bunu sadece rakamsal büyüme olarak

konumlandırıldığınız zaman belki kısa vadeli bir skor anlamında bir değer ifade ediyor. Fakat o skora bakarken, asıl bizi taşıması gereken, uzun vadeli ve kalite oluşturma noktasındaki değerden uzaklaşıyoruz. Kalitenin temelinde de **sanayi** büyümesi gözetilmeli. Yani eğer orada bir kaliteden bahsediyorsak o kalite büyümesinin temelini **sanayiden** beslediği bir büyüme olması gerektiğini söylüyorum. Onun için artık 2023 ve sonrasında Türkiye büyümesinde bizi tatmin edecek ve bizi motive edecek olan asıl boyutun, kaliteli büyümenin odağındaki **sanayiden** gelen payın olduğunu, olması gerektiğini söylüyorum.

Tabii ki **sanayide** teknoloji ve bizim için nitelik taşıyacak olan yatırımlar payının artması gerektiğinin altını çizmek gerekiyor. Aslında bizi mutlu edecek olan, geleceğe adına heyecanlandırılacak olan o pay. Onun için sadece büyüme rakamlarıyla veya kısa vadeli gelgitlerden ötürü bir şey kazandırmayacak büyüme rakamlarıyla bir tablo ortaya koymanın da çok doğru olmadığını düşünüyorum."

Cari açık noktasında 2022'den daha olumlu bir 2023 görebiliriz

İSO Başkanı Erdal Bahçivan, enerji fiyatlarının Türkiye'de cari açığın oluşmasındaki en önemli sebep olduğunu belirterek, "Kuvvetle muhtemel gelecek yıl bundan çok daha düşük bir enerji faturasıyla karşı karşıya kalacağız. Yani sıra diğer

emtia fiyatlarının daha aşağı doğru iniyor olması da önemli." ifadelerini kullandı.

Türkiye'de cari açığı besleyen ithalat kalemlerindeki bu iki önemli negatif unsurun 2023'te daha yumuşak seyredeceğine işaret eden Bahçivan, "Tabii ki ihracatta Avrupa pazarında yine bir durğunluk beklentisi olduğunu unutmamalıyım. Diğer yandan eğer turizm tarafı 2022'deki seviyeyi sürdürürse, ki beklentiler 2023 için o yönde ve seçim sonrasında uygulanacak olan doğru ekonomik politikalarla tekrar bir sermaye girişi başlarsa, cari açık noktasında 2022'den daha olumlu bir 2023 görebileceğimiz düşüncesine sahibim." diye konuştu.

Bahçivan, reel kur endekslerine bakıldığı zaman, mevcut kurlarla Türk lirasının fazlasıyla bir değer kaybı içinde olduğunu aktararak, şunları kaydetti: "TL'nin değerinin sürekli kaybedilmesine dönük bir beklentinin, bir bakış açısının bizi ihracatta da çok daha farklı bir tabloya götürmesini beklememeliyiz. Bunun yerine rekabetçi bir ekonomi için enflasyonun düşmesini sağlamalıyız. Onun da ötesinde yüksek teknoloji odaklı, rekabet unsuru güçlü bir üretim modelini ekonomimizde hâkim kılmalıyız. Yoksa her daim devalüasyonlardan beslenen, rekabet gücünü devalüasyondan alan bir bakış açısıyla bu işin bizi uzun vadede bir yere taşıyamayacağını görmeliyiz. Böyle bir beklentinin artık kırılması, ortadan kalkması gerektiğini düşünüyorum."

Türkiye'nin turizmdeki performansını belirleyecek üç temel unsur var

Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB) Başkanı Firuz Bağlıkaya: "Turizm sektörü, sonuçları ve etkileri ağır olan bir pandemi sürecinin ardından 2021 yılı ortaları itibarıyla toparlanma sürecine girdi. Toparlanmanın devam ettiği 2022 yılının ilk 10 ayı itibarıyla yabancı ziyaretçi sayısı 2021 yılının aynı dönemine göre yüzde 88 oranında artışla 39,6 milyon kişiyi aşmış durumda. Turizm gelirimiz ise TÜİK'in revize rakamlarıyla ilk 9 ayda 35 milyar doların üzerine çıktı. Bu tabloda 2022 yılını 50 milyon civarında toplam ziyaretçi ve yaklaşık 44 milyar dolar turizm geliri ile kapatacağımızı düşünüyoruz.

Gelir seviyemizin hala rakiplerimiz göre düşük olması, turizmde aşmamız gereken en önemli handikap. Pandemiden önce yabancı ziyaretçi sayısı açısından dünya sıratamasında 6'ncı olan ülkemiz, turizm geliri bakımında 14'üncü sırada yer alıyordu. 2021 yılından itibaren pek çok ülkenin pandemi nedeniyle sınırlarını açmamasının da etkisiyle ziyaretçi sayısında 4'üncü sıraya yükselirken turizm gelirinde 8'inci sırada yer alabildik. Bu

noktada en önemli rakiplerimizin bir hayli gerisindeyiz. Örneğin 2021 yılı itibarıyla Akdeniz çanağındaki en büyük rakibimiz İspanya'da yabancı ziyaretçilerin gecelik ortalama harcaması 160 dolar, İtalya'ninki 120 dolar, Yunanistan'ınki ise 92 dolar seviyesindeyken, Türkiye'de bu rakam 66 dolara yakın bir seviyede. Üstelik geçtiğimiz haftalarda TÜİK tarafından yapılan revizyon sonrası bu rakam 81 dolar

seviyesine yükseldiği halde gelen ziyaretçilerin gecelik ortalama harcamaları rakiplerimizin çok gerisinde. Dolayısıyla Cumhuriyetimizin 100. kuruluş yılı olan 2023'e ziyaretçi ve gelirde artışta girecek olmamız da büyük olasılıkla rakiplerimizle aramızdaki farkı kapatma noktasında yeterli olmayacaktır. Bu noktada özellikle pazar çeşitliliğinin artırılması giderek daha da önem kazanıyor. Ayrıca yurt içi turizm pazarının güçlendirilerek geliştirilmesi de bir o kadar önem arz ediyor. Bu yönde yeni ve etkili stratejiler geliştirilmesi gerektiğine dikkat çekmek istiyorum.

2023 yılına yönelik değerlendirmede bulunmamız gerekirse; Türkiye'nin turizmdeki performansını belirleyecek üç temel unsur göz ardı etmemek gerektiğini düşünüyorum. Bu unsurlar; küresel ekonomik resesyon ihtimali, dünya genelinde yaşanan yüksek enflasyon ve Rusya ile Ukrayna arasında yaşanan savaşın Türkiye'ye etkisi. Birçok bilinmezni olduğu bir yıla giriyoruz. Dolayısıyla 2023 yılına yönelik net bir tahmin yürütmek için henüz erken olduğunu söyleyebiliriz."